

Anna KOWAL*

 <https://orcid.org/0000-0003-3303-0348>

Wojciech LICHOTA**

 <https://orcid.org/0000-0001-5059-3439>

PROCES CYFRYZACJI PODATKU VAT W POLSCE

Abstrakt

Przedmiot badań: W celu zapobiegania wyłudzeniu podatku VAT podejmowane są szeregi działań zmierzających do zbudowania skutecznego systemu kontroli i zarządzania w zakresie podatku od towarów i usług. W celu uszczelnienia systemu podatkowego w Polsce Ministerstwo Finansów przenosi rozliczenia podatków do świata wirtualnego. Nastąpił proces zmiany sposobu komunikacji z podatnikiem, przechodząc z osobistego, tradycyjnego kontaktu do przeprowadzania czynności związanych z podatkami przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. W polskiej literaturze podmiotu nie rozważano wcześniej istoty cyfryzacji podatków i wpływu tego procesu na budżet państwa i podatników.

Cel badawczy: Celem rozważań prowadzonych w artykule jest analiza procesu cyfryzacji podatków w Polsce. Autorzy przedstawili jego istotę i dokonali oceny z trzech punktów widzenia: konstrukcji przepisów podatkowych, wpływu na budżet państwa oraz polskich podatników. Dyskurs prowadzony jest w powiązaniu z prezentacją roli procesu cyfryzacji w walce z oszustwami podatkowymi oraz wpływem tego procesu na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Metoda badawcza: Badania oparto na kwerendzie literatury z zakresu opodatkowania podatkiem VAT. W opracowaniu zaprezentowano wyniki analizy treści aktów prawnych. Dokonano ponadto prezentacji i interpretacji danych agregowanych na temat wielkości luki podatkowej w Polsce w latach 2010–2017. Zmniejszenie luki podatkowej powiązано z procesem cyfryzacji podatków.

Wyniki: Digitalizacja podatków przysparza nowych obowiązków, ale także usprawnia walkę z oszustwami podatkowymi oraz ogranicza lukę podatkową. Rozwiązania mające na celu ograniczenie luki podatkowej budzą pewne kontrowersje wśród przedsiębiorców i w analizach nad efektywnością rozwiązań powinno się uwzględnić przede wszystkim ich wpływ na działalność, kondycję oraz płynność finansową przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa stoją przed wyzwaniem ciągłego dopasowywania się do zmian, które są wprowadzane w celu ograniczenia oszustw podatkowych oraz łatwiejszego kontrolowania dokonywanych transakcji przez polskich podatników.

* Mgr, Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Ekonomii i Finansów; e-mail: annakowal@ur.edu.pl

** Dr, Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Ekonomii i Finansów; e-mail: wlichota@tlen.pl

Słowa kluczowe: Jednolity Plik Kontrolny, mechanizm podzielonej płatności, podatek VAT, cyfryzacja, luka VAT, oszustwa podatkowe.

Klasyfikacja JEL: G28, G38, H32, H21, H25

1. Wstęp

Ostatnie lata w polskiej gospodarce pokazały wyraźny postęp w zastosowaniu technologii we wszelkich obszarach administracji rządowej. Jest to zjawisko także widoczne w obszarze podatków. Nastąpił proces zmiany sposobu komunikacji z podatnikiem, przechodząc z osobistego, tradycyjnego kontaktu do przeprowadzania czynności związanych z podatkami przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Kierunek, w którym zmierzają zmiany, niesie za sobą szereg korzyści: od zmniejszenia kosztów oraz obciążeń administracyjnych do efektywniejszego audytu oraz ograniczenia oszustw podatkowych m.in. w podatku VAT.

W celu zapobiegania wyłudzeniu podatku VAT podejmowane są szeregi działań zmierzających do zbudowania skutecznego systemu kontroli i zarządzania w zakresie podatku od towarów i usług. W celu uszczelnienia systemu podatkowego w Polsce Ministerstwo Finansów przenosi rozliczenia podatków do świata wirtualnego. Ciągłe zmiany w zakresie podatków są problematyczne przede wszystkim dla przedsiębiorstw, które na bieżąco muszą monitorować przepisy prawa podatkowego w celu wdrożenia na czas stosownych modyfikacji w organizacji, w tym w systemach ERP. Zazwyczaj jest to czasochłonne i kosztowne. Z perspektywy organów podatkowych rozwiązania te są efektywnym sposobem na uczelnianie systemu podatkowego. Korzyści z nich płynące zachęcają do ciągłej digitalizacji oraz rozwijania dotychczasowych rozwiązań¹.

Celem rozważań jest przedstawienie procesu cyfryzacji podatku VAT w Polsce oraz dokonanie wstępnej oceny jej skuteczności w ograniczaniu oszustw podatkowych. Na potrzeby niniejszego opracowania postawiono hipotezy badawcze:

[H1] Proces cyfryzacji podatku od towarów i usług w Polsce przyczynia się do zmniejszenia luki podatkowej;

[H2] Im większa cyfryzacja podatków, tym więcej obowiązków nakładanych jest na podatników.

¹ NIK, *Wykorzystanie Jednolitego Pliku Kontrolnego w postępowaniach i kontrolach podatkowych, od lipca 2016 r. do 30 czerwca 2018 r.*, Warszawa 2019.

Istota cyfryzacji podatków została poruszona po raz pierwszy w niniejszym opracowaniu. W artykule zastosowano metodę studiów literaturowych i analizę wybranych regulacji prawnych w zakresie podatku VAT oraz powołano się na doświadczenia innych państw w stosowaniu rozwiązań mających wykluczać oszustwa podatkowe VAT.

2. Luka VAT a oszustwa podatkowe

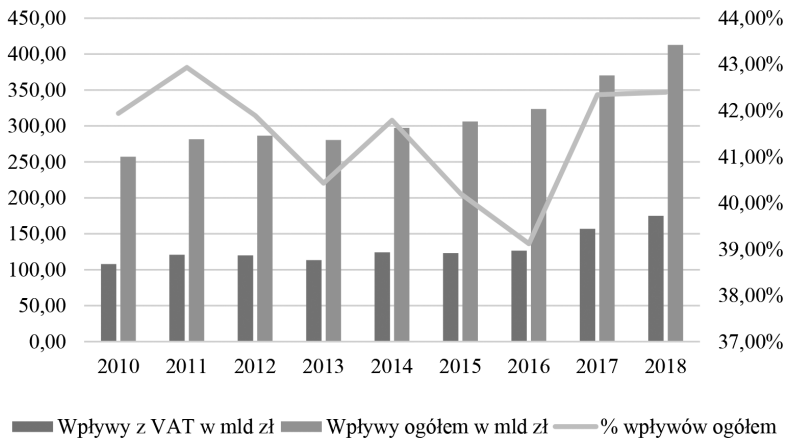
Według Ministerstwa Finansów *oszustwo podatkowe* to uniknięcie opodatkowania bądź zmniejszenie jego wysokości. Jest to działanie **umyślne**, a nie nieumyślny błąd, który może się zdarzyć każdemu podatnikowi². Według Komisji Europejskiej *oszustwo podatkowe* definiuje się jako umyślne uchylanie się od opodatkowania, które podlega karze przewidzianej w przepisach prawa karnego, a więc obejmuje działania polegające na umyślnym składaniu fałszywych deklaracji podatkowych i sporządzaniu fałszywych dokumentów³. Oszustom podatkowym chodzi o duże, często **wielomilionowe kwoty**, które osiągnane są dzięki nielegalnemu procederowi. Za oszustwami często stoją zorganizowane grupy przestępcze, które tworzą rozbudowane sieci powiązań gospodarczych. Oszustwa na większą skalę mają najczęściej formę **karuzeli podatkowej**. Do nielegalnego procederu jego organizatorzy zwykle wykorzystują od kilku do kilkudziesięciu przedsiębiorstw. Najczęściej w karuzelę wplątywane są uczciwie działający podatnicy, na ogół **osoby nieuważne lub nieświadome**, w szczególności zachęczone zyskiem bądź atrakcyjnymi okolicznościami transakcji. Ofiarą oszustw podatkowych jest **budżet państwa**, z którego wyludzane są ogromne kwoty, oraz podmioty wciągnięte w karuzelę. Tracą również **uczciwi podatnicy**, którzy ponoszą konsekwencje zaburzenia zdrowej konkurencji na rynku towarów i usług używanych do oszustw karuzelowych⁴.

Analiza budżetu z lat 2010–2018 pozwala wyciągnąć wnioski, że dochody z podatku od towarów i usług stanowią około 40% polskiego budżetu.

² <https://www.podatki.gov.pl/jednolity-plik-kontrolny/jpk-vat-z-deklaracja/>; stan na 11.02.2020 r.

³ D. Zawadzka, M. Tomaszewska, *Uchylanie się od opodatkowania podatkiem od towarów i usług – identyfikacja przyczyn zjawiska w Polsce oraz określenie skutków jego występowania*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2017/3 (87)/2, Szczecin 2017, s. 41–51.

⁴ <https://www.podatki.gov.pl/jednolity-plik-kontrolny/jpk-vat-z-deklaracja/>; stan na 11.02.2020 r.

WYKRES 1: *Wpływy z podatku VAT a wpływu ogółem*

Źródło: opracowanie na podstawie danych Ministerstwa Finansów, <https://finanse-arch.mf.gov.pl/budzet-panstwa/wplywy-budzetowe>, <https://www.gov.pl/web/finanse/wykonanie-budzetu-panstwa>; stan na 14.04.2020 r.

Podatek od towarów i usług po raz pierwszy wprowadzony został we Francji w 1954 r. i był w swojej konstrukcji zasadniczo nieskomplikowany. Konstrukcja unijnego systemu VAT wraz z możliwością zwrotu podatku naliczonego spowodowała, że stał się on szczególnie wrażliwy na oszustwa podatkowe⁵.

Stosunkowo nietrudny sposób wypaczenia mechanizmu jego poboru doprowadził do lawinowego wzrostu wyłudzeń VAT w całej Unii Europejskiej⁶. W ostatnich kilku latach ten problem w Polsce występował szczególnie wyraźnie. Najgroźniejsze dla budżetu państwa były struktury tworzone przez oszustów, aby pozorować przepływy towarów między państwami unijnymi i wyłudzać podatek. Nasiliło się zjawisko fikcyjnych faktur. W 2015 r. służby podległe Ministerstwu Finansów wykryły 360 tysięcy takich faktur, opiewających na kwotę 82 mld zł⁷. Według raportów Najwyższej Izby Kontroli z przeprowadzonych badań w 2013 i 2015 r. działania podejmowane przez resort finansów wykazywały niską skuteczność w zwalczaniu oszustw podatkowych⁸.

⁵ **Polski Instytut Ekonomiczny**, *Krótką historia VAT w Polsce*, Warszawa 2019.

⁶ **S. Majerowski**, *Niedobór VAT w liczbach*, w: **D. Prokop** (red.), *Mechanizm podzielonej płatności, split payment*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 21.

⁷ **NIK**, *Przeciwdziałania wyłudzeniom podatku VAT*, KBF.430.003.2018, Nr ewid. 23/2018/P/17/013/KBF.

⁸ **NIK**, *Zwalczanie oszustw w podatku od towarów i usług*, KBF-4101-07-00/2013, Nr ewid. 17/2014/P/13/042/KBF, Warszawa 2014; **NIK**, *Przeciwdziałanie wprowadzaniu do obrotu*

Polska należy do grupy państw UE, w których luka VAT utrzymywała się w ostatnich kilku latach na wysokim poziomie. Międzynarodowy Fundusz Walutowy w ramach Programu Analizy Luk Administracji Skarbowej oraz udzielonego wsparcia technicznego dla Polski dokonał oszacowania poziomu luki podatku VAT w latach 2010–2016 przy zastosowaniu metody RA-GAP. Zgodnie z tą metodyką luka VAT w Polsce wynikająca z nieprzestrzegania przepisów podatkowych wzrosła z 21% potencjalnych wpływów do wartości maksymalnej wynoszącej 27% w 2013 r., a następnie spadła do ok. 21% w 2016 r.⁹

Luka VAT w ujęciu europejskim była i jest przedmiotem zainteresowania Komisji Europejskiej, która apelowała w 2016 r. o podjęcie stanowczych działań zmierzających do ograniczenia jej skali¹⁰. Począwszy od 2015 r., w Polsce zaczęto wprowadzać rozwiązania mające za zadanie powstrzymać oszustwa podatkowe, a tym samym pogłębiające się zjawisko *VAT gap*. Praktyka stosowania pojedynczego rozwiązania, np. mechanizmu *reverse charge* tak w Polsce, jak i w wielu innych krajach Unii Europejskiej pokazała, że oszuści podatkowi kontynuują nielegalny proceder za pomocą innych usług lub towarów, nieobjętych tym mechanizmem¹¹.

3. Proces cyfryzacji podatku VAT w Polsce

W ostatnich latach nastąpił wyraźny skok w wykorzystaniu technologii we wszystkich obszarach administracji rządowej. Jest to zjawisko widoczne również w obszarze podatków. W długookresowej perspektywie użycie nowych, dopiero rozwijających się technologii spowoduje zredefiniowanie świata podatków, zaś organy skarbowe staną się coraz bardziej zależne od gromadzenia podatkowych danych w postaci cyfrowej oraz ich analizy. W każdym państwie

gospodarczego faktur dokumentujących czynności fikcyjne, KBF.410.007.00.2015, Nr ewid. 24/2016/P/15/011/KBF, Warszawa 2016.

⁹ A. Kanar, M. Thackray, *Poland. Revenue Administration Gap Analysis Program – The Value-Added Tax Gap*, Technical Assistance report, International Monetary Fund, IMF Country Report No. 18/357, Washington 2018.

¹⁰ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z dnia 7 kwietnia 2016 roku, dotyczący planu działania w sprawie VAT. W kierunku jednolitego unijnego obszaru VAT – czas na decyzje, COM (2016) 148, wersja ostateczna.

¹¹ J. Szlęzak-Matusiewicz, *Odwrotne obciążenie VAT jako mechanizm przeciwdziałający oszustwom podatkowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 864, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia 2015/76/1, Szczecin, s. 275.

pierwszymi podatkami podlegającymi cyfryzacji są najbardziej podatne na oszustwa i błędy. W Polsce procesem digitalizacji został objęty podatek VAT. Przykładem procesu cyfryzacji jest wprowadzenie Jednolitego Pliku Kontrolnego (dalej: JPK) oraz mechanizmu podzielonej płatności¹².

3.1. Standard Audit File-Tax

W państwach europejskich najpopularniejszą koncepcją elektronicznego raportowania danych podatkowych jest Standard Audit File for Tax (dalej: SAF-T). SAF-T to międzynarodowy standard elektronicznej wymiany danych księgowych opracowany przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). SAF-T zakłada przekazywanie w uzgodnionym formacie danych związanych z zawieraniem transakcjami przez podatników do organów podatkowych bądź zewnętrznych audytorów. Obowiązuje już w kilku krajach europejskich: w Portugalii, Luksemburgu, Francji, Austrii i Litwie. Polskim odpowiednikiem jest Jednolity Plik Kontrolny¹³.

TABELA 1: Kraje, które wprowadziły SAF-T

Kraj	Nazwa standardu	Data wprowadzenia
Austria	SAF-T AT	31 stycznia 2009
Luksemburg	FAIA	13 marca 2013
Portugalia	SAF-T (PT)	1 października 2013
Litwa	SAF-T	1 lipca 2015
Francja	FEC	1 lipca 2016
Polska	JPK	1 lipca 2016

Źródło: Deloitte, *Od ścieżki do autostrady: Droga do digitalizacji podatków*, październik 2018.

3.2. Podstawowe założenia dotyczące Jednolitego Pliku Kontrolnego

Polska jest jednym z krajów Wspólnoty, które najpóźniej wprowadziły obowiązek elektronicznego raportowania. Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r.,

¹² <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/jednolity-plik-kontrolny-czyli-jak-radzimy-sobie-z-nowymi-obowiazkami.html>; stan na 13.01.2020 r.

¹³ <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/press-releases/articles/nadchodzi-saft-taxcube.html>; stan na 27.01.2020 r.

poz. 1649)¹⁴ wprowadziła w życie koncepcję Jednolitego Pliku Kontrolnego, która nakłada na podatników, prowadzących księgi podatkowe przy użyciu programów komputerowych, obowiązek przedstawiania tychże ksiąg i dowodów księgowych w postaci plików o formacie strukturalnym¹⁵. Obowiązek stosowania JPK od 1 lipca 2016 r. dotyczy dużych przedsiębiorców, od 1 stycznia 2017 r. małych i średnich, natomiast od 1 stycznia 2018 r. mikroprzedsiębiorców. Reforma została wprowadzona w celu umożliwienia organom podatkowym szybszej weryfikacji poprawności zadeklarowanych przez podatnika kwot przychodu i podatku¹⁶. Rezultatem takiego rozwiązania jest wzrastająca wykrywalność nieprawidłowości jeszcze przed dokonaniem wyludzenia. W skład JPK wchodzi poniższe pliki:

- JPK_KR (z danymi z ksiąg rachunkowych),
- JPK_WB (z danymi z wyciągów bankowych),
- JPK_MAG (z danymi z magazynów),
- JPK_VAT (z danymi z ewidencji zakupu i sprzedaży VAT),
- JPK_FA (z danymi o fakturach VAT),
- JPK_PKPIR (z danymi z podatkowej księgi przychodów i rozchodów),
- JPK_EWP (z danymi z ewidencji przychodów),
- JPK_SF (sprawozdania finansowe elektroniczne)¹⁷.

Ministerstwo Finansów wyjaśnia, że celem wprowadzenia JPK jest umożliwienie przedsiębiorcom przekazywania danych organom podatkowym w formie elektronicznej pozwalającej na skrócenie czasu wykonywanych czynności, zmniejszenie ich uciążliwości, a w rezultacie ograniczenie ich kosztów. Aczkolwiek najistotniejszym celem, dla którego zostało wprowadzone elektroniczne raportowanie, jest skrócenie czasu kontroli podatkowej i poprawa jej wyników. Rozwiązanie to pozwoli urzędnikom przede wszystkim na namierzenie tzw. *pu-stych faktur*¹⁸. W niebudzących wątpliwości przypadkach ta metoda udostępniania informacji pozwoli odstąpić od kontroli.

¹⁴ Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1649.

¹⁵ **A. Bielawska, D. Pauch**, *Jednolity plik kontrolny jako sposób przekazywania informacji podatkowej*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2016/282, Katowice, s. 22.

¹⁶ **J. Fijałkowska**, *Jednolity Plik Kontrolny – elektroniczne raportowanie a uszczelnianie systemu VAT*, Studia i Prace, Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 2018/158, Warszawa 2017, s. 19–21.

¹⁷ **GrantThornton**, *Najistotniejsze zmiany w podatkach na 2016 rok*, 2016.

¹⁸ <https://www.podatki.gov.pl/vat/bezpieczna-transakcja/wyludzenia/>; stan na 11.02.2020 r.

W dniu 18 października 2019 r. opublikowano rozporządzenie Ministra Finansów, Inwestycji i Rozwoju w sprawie m.in. nowego pliku JPK_VAT. Planowano, że od kwietnia duże przedsiębiorstwa, a od lipca 2020 r. pozostali podatnicy VAT powinni składać nowy JPK_VAT, który obejmowałby dwie części: ewidencję i deklarację¹⁹. Z powodu pandemii COVID-19 obowiązek wdrożenia nowego JPK_VAT dla wszystkich przedsiębiorstw odsunięto w czasie.

3.3. Mechanizm podzielonej płatności

W celu wprowadzenia mechanizmu podzielonej płatności (dalej: MPP) z dniem 1 lipca 2018 r. dodane zostały przepisy art. 108a–108d ustawy o podatku od towarów i usług. MPP umożliwia kupującym wpłacanie części zapłaty odpowiadającej wartości VAT na specjalny rachunek sprzedawcy. Dostawca towaru bądź usługi nie może przy dokonywaniu transakcji mającej na celu wyłudzenie podatku VAT zniknąć i zatrzymać dla korzyści własnych podatek należny fiskusowi²⁰. Rachunek VAT jest to specjalny rachunek otwierany przez banki bądź SKOKi przy rachunku rozliczeniowym podmiotu gospodarczego. Banki i SKOKi prowadzą subkonto VAT nieodpłatnie, a do tego rachunku nie wydaje się karty płatniczej²¹. MPP jest rozwiązaniem mającym zapewnić większe bezpieczeństwo podatkowe, pewność prowadzenia działalności oraz zachowanie zasad konkurencji. Jest mechanizmem rekomendowanym przez Komisję Europejską jako metoda poprawy oraz uproszczenia poboru podatku VAT²². Dotyczy tylko transakcji B2B, gdzie podatek VAT jest naliczony na fakturze oraz transakcji tylko w polskiej walucie. Do końca września 2019 r. mechanizm był dobrowolny. Od listopada 2019 r. wszedł obowiązkowy *split payment* w określonych towarach i usługach. Obowiązkowy MPP stosowany jest w odniesieniu do 150 grup towarowych i usługowych określonych zgodnie z Polską Klasyfikacją Wyrobów i Usług (PKWiU 2008 r.). Objęte obowiązkowym tym mechanizmem zostały m.in. usługi budowlane, wyroby ze stali, handel częściami do motocykli i samochodów, metale szlachetne²³.

¹⁹ <https://www.podatki.gov.pl/jednolity-plik-kontrolny/zmiany-w-prawie/podpisano-rozporzadzenie-ws-nowego-jpk-vat/>; stan na 14.01.2020 r.

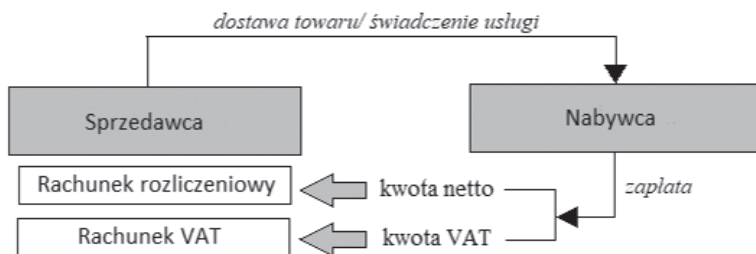
²⁰ PWC Polska, *Split payment Raport PWC*, 2015.

²¹ A. Bartosiewicz, *Split payment – podzielona płatność. Pytania i odpowiedzi*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 31–32.

²² PWC Polska, *Split payment Raport...*

²³ www.pwc.pl/pl/artykuly/nawosci-podatkowe/2019/2019-01-28-obowiazkowy-splitpayment.html; stan na 14.01.2020 r.

WYKRES 2: Mechanizm split payment

Źródło: opracowanie własne.

Faktury o wartości przekraczającej 15 000 zł brutto, dokumentujące świadczenie usług bądź sprzedaży towarów objętych obligatoryjnym MPP będą musiały zawierać adnotację *mechanizm podzielonej płatności*. Brak takiego odniesienia na fakturze spowoduje poważne konsekwencje – organy podatkowe nałożą na sprzedawcę dodatkowe zobowiązanie podatkowe (sankcję) w wysokości 30% kwoty VAT wynikającej z tej faktury. Co więcej, nabywca, podobnie jak to ma miejsce w przypadku zaniedbań sprzedawcy wystawiającego fakturę, powinien także liczyć się z ryzykiem nałożenia na niego sankcji w przypadku, w którym mimo ciężącego na nim obowiązku uregulowania kwoty podatku VAT wykazanej na fakturze w MPP ureguluje tę kwotę w inny sposób. W takiej sytuacji urząd skarbowy ustali dodatkowe zobowiązanie podatkowe w wysokości odpowiadającej 30% kwoty podatku wykazanego na fakturze, której będzie dotyczyć płatność²⁴.

4. Cyfryzacja podatku VAT – konsekwencje dla budżetu państwa i przedsiębiorców

Na proces cyfryzacji należy spojrzeć niewątpliwie z różnych punktów widzenia: biznesowego, prawnego oraz technologicznego. W niniejszym rozdziale zostaną przedstawione w pierwszej kolejności konsekwencje wprowadzenia rozwiązań dla budżetu państwa. W kolejnym etapie zostaną naznaczone następstwa dla polskich przedsiębiorców.

²⁴ KPMG, *Mandatory split payment mechanism from 1st November 2019*, 2019.

4.1. Konsekwencje dla polskiego budżetu

Bez wątplenia konsekwencją cyfryzacji podatków jest skuteczna kontrola podatników, ścisły nadzór nad transakcjami B2B oraz mniejsza liczba oszustw podatkowych. Dzięki wspomnianym rozwiązaniom można w sposób skuteczny poprawić ściągalność VAT. W latach 2008–2015 dochody z podatku VAT w Polsce wzrosły zaledwie o 21% przy wzroście nominalnego PKB o 40% w tym samym okresie. Wynikało to z luki podatkowej, na którą składały się przede wszystkim oszustwa podatkowe oraz błędy i inne nieświadome działania podatników, ale także tzw. optymalizacja podatkowa²⁵. Jednym ze sposobów radzenia sobie z powyższymi problemami było wdrożenie Jednolitego Pliku Kontrolnego oraz mechanizmu podzielonej płatności. Najwyższa Izba Kontroli w raporcie z 2018 r. pozytywnie oceniła poprawę skuteczności działania aparatu państwowego w zapobieganiu wyłudzeniom podatku od towarów i usług. Świadczy o tym osiągnięty w 2017 r. wyraźny wzrost dochodów z podatku VAT, który był efektem nie tylko dobrej koniunktury w gospodarce, ale także poprawy ściągalności tego podatku. Według NIK Ministerstwo Finansów rzetelnie rozpoznawało zagrożenia oraz konsekwentnie wdrażało zmiany w zakresie podatku od towarów i usług mające na celu przeciwdziałanie wyłudzeniom tego podatku²⁶.

Szacunki luki podatkowej metodą *top-down* (szacunek od strony popytowej) zostały przedstawione w tabeli 2. Obliczenia wielkości *VAT gap* dokonano poprzez różnicę VTTL (VAT teoretycznego) i rzeczywistych wpływów z VAT według metodologii ESA. Wyniki przedstawiono zarówno w wielkościach nominalnych (mld zł), jak również jako % VTTL i % PKB²⁷.

Począwszy od 2010 r., luka podatkowa miała tendencję wzrostową. W 2013 r. wielkość *VAT gap* w ujęciu procentowym osiągnęła swoje maksimum tj. 25,7% teoretycznych wpływów. Od 2014 r. można zaobserwować spadek luki jako % VTTL. W latach 2016–2017 nastąpił silny spadek luki podatkowej. Luka spadła w ciągu 2 lat o niemal 10%, a Polska zbliżyła się do średniej Unii Europejskiej. Ministerstwo Finansów wprowadziło w tym czasie szereg działań legislacyjnych, systemowych oraz organizacyjnych m.in. elektroniczne raportowanie (JPK)²⁸. Według raportu NIK z 2019 r. w latach 2016–2018 w efekcie przeprowadzonych analiz JPK_VAT przez

²⁵ NIK, *Wykorzystanie Jednolitego Pliku Kontrolnego w postępowaniach i kontrolach podatkowych, od lipca 2016 r. do 30 czerwca 2018 r.*, Warszawa 2019.

²⁶ NIK, *Przeciwdziałania wyłudzeniom podatku VAT*, KBF.430.003.2018, Nr ewid. 23/2018/P/17/013/KBF, Warszawa 2018.

²⁷ T. Mazur, D. Bach, A. Juźwik, I. Czechowicz, J. Bieńkowska, *Raport na temat wielkości luki podatkowej w podatku VAT w Polsce w latach 2004–2017*, Ministerstwo Finansów 2019/3, Warszawa.

²⁸ *Ibidem*.

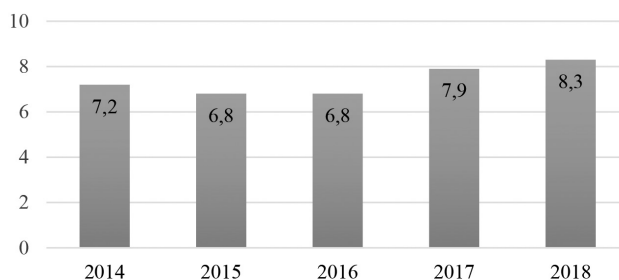
administrację skarbową, podatnicy zwiększali pierwotnie deklarowany podatek VAT do wpłaty, obniżył się poziom luki podatkowej oraz poprawiła się ściągalność dochodów z VAT²⁹. W 2018 r. luka wyniosła 12,2% – jest to najlepszy wynik od 2008 r. W latach 2015–2018 wpływy z VAT wzrosły o 51,8 mld zł³⁰.

TABELA 2: *Oszacowanie VAT GAP dla Polski w latach 2004–2017*

Lata	VTTL – VAT potencjalny w mld zł	Wpływy z VAT wg ESA w mld zł	VAT GAP jako % VTTL	VAT GAP jako % VTTL	VAT GAP jako % PKB
2010	134,9	109,7	25,2	18,7	1,7
2011	152,7	122,6	30,0	19,7	1,9
2012	156,3	116,3	40,1	25,6	2,5
2013	157,0	116,6	40,4	25,7	2,4
2014	161,5	122,7	38,8	24,1	2,3
2015	165,4	125,8	39,6	23,9	2,2
2016	168,2	134,6	33,7	20,0	1,8
2017	179,9	154,7	25,2	14,0	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: **T. Mazur, D. Bach, A. Juźwik, I. Czechowicz, J. Bieńkowska**, *Raport na temat wielkości luki podatkowej w podatku VAT w Polsce w latach 2004–2017*, Ministerstwo Finansów 2019/3, Warszawa.

WYKRES 3: *Relacja wpływów z VAT (w ujęciu kasowym) do PKB (%)*

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Finansów i Głównego Urzędu Statystycznego³¹.

²⁹ **NIK**, *Nadzór Ministra Finansów nad poborem podatku od towarów i usług. Lata 2007–2018 (III kwartał)*, Warszawa 2019.

³⁰ **Polski Instytut Ekonomiczny**, *Krótki historia VAT w Polsce*, Warszawa 2019.

³¹ <https://stat.gov.pl/>; stan na 14.04.2020 r., <https://www.gov.pl/web/finanse/wykonanie-budzetu-panstwa>; stan na 14.04.2020 r.

Wzrost wpływów z podatku VAT nie jest jedynie efektem uszczelnienia luki podatkowej, ale również dobrej koniunktury gospodarczej, zarówno krajowej, jak i światowej, a zatem wzrostu PKB oraz konsumpcji. Szacunki dotyczące wpływu koniunktury na wysokość wpływów VAT dają wyniki między ok. 2% a 50%, co zależy m.in. od przyjętych szeregów czasowych oraz puli analizowanych krajów³². Mimo stałego wzrostu PKB relacja wpływów z VAT do PKB spadała w latach 2015 i 2016. Nagły wzrost tej relacji nastąpił w 2017 r. (do 7,9%) oraz w 2018 r. (do 8,3%).

Problem narastającej luki podatkowej po 2013 r. mimo poprawy koniunktury gospodarczej wymusił radykalne zmiany w organach kontroli skarbowej. Atutem zreformowanej administracji podatkowej są zwiększone możliwości analityczne, w szczególności dzięki zastosowaniu zaawansowanych rozwiązań IT tzw. *Analizator JPK*. System dysponuje również unikalnym systemem monitorowania przepływów finansowych (STIR), którego użycie spowodowało, że Polska stała się prekursorem w zakresie wykorzystywania analiz *big data* do identyfikacji nieprawidłowości i reagowania w szybkim czasie, czego nie można było powiedzieć o mechanizmie odwrotnego obciążenia³³. W I połowie 2018 r. analizie poddano niemal 2 mld faktur. Zidentyfikowano ponad 155 tys. faktur wystawionych przez 55,8 tys. podmiotów niezarejestrowanych do celów podatku VAT. Wysłano 316,2 tys. powiadomień o możliwych nieprawidłowościach, w tym ponad 153 tys. wiadomości e-mail i ponad 80 tys. SMS-ów. Po otrzymaniu powiadomienia przedsiębiorcy mogli samodzielnie sprawdzić swoje rozliczenia VAT oraz złożyć korektę bez negatywnych konsekwencji. W wyniku działań sprawdzających z zastosowaniem JPK_VAT w pierwszej połowie 2018 r. kwota podatku VAT należnego zwiększyła się w złożonych korektach o ponad 574 milionów złotych. W latach 2017–2018 informacje z JPK_VAT pozwoliły na identyfikację nieprawidłowości i wyegzekwowanie zaległości na kwotę łączną ponad 2 mld zł³⁴.

Według Polskiego Instytutu Ekonomicznego stosowanie mechanizmu *split payment* istotnie ogranicza opłacalność oszustw karuzelowych i w perspektywie kilku lat doprowadzi do całkowitego wykluczenia zjawiska wyłudzeń zwrotów podatku VAT za pomocą fikcyjnych transakcji. Prognozuje się, że w ciągu 10 lat, budżet zyska około 80 mld zł³⁵. *Split payment*, który ma przeciwdziałać oszu-

³² **Polski Instytut Ekonomiczny**, *Krótką historia...*

³³ *Ibidem*.

³⁴ **Polski Instytut Ekonomiczny**, *Zmniejszenie luki VAT w Polsce w latach 2016–2017. Przyczyny – środki – dalsze perspektywy*, Warszawa 2018.

³⁵ *Ibidem*.

stwom karuzelowym, nie jest mechanizmem wolnym od wad, ponieważ stwarza pole dla innych oszustw podatkowych np. oszustw krzyżowych (ang. *X fraud*)³⁶. Tego typu oszustwo zidentyfikowano w Bułgarii, która w 2003 r. wprowadziła MPP jako narzędzie do walki z oszustwami podatkowymi, a następnie po 3 latach zaczęła wycofywać się z tej reformy³⁷. Czy polski mechanizm umożliwi wyprawienie środków z budżetu państwa? Wydaje się, że tak, natomiast takiego przypadku w Polsce nie zidentyfikowano.

4.2. Konsekwencje dla przedsiębiorców

Najczęściej mówi się o korzyściach, jakie Jednolity Plik Kontrolny niesie dla administracji rządowej, uznając, że dla przedsiębiorstw jest to tylko kolejny obciążający obowiązek³⁸. A czy tak jest w rzeczywistości? Dla przedsiębiorców niewątpliwie zaletą wprowadzenia JPK jest możliwość elektronicznej komunikacji z urzędem skarbowym, skrócenie czasu ewentualnej kontroli podatkowej oraz obniżenie jej kosztów. JPK stał się również narzędziem kontroli wewnętrznej, pozwalającym monitorować pracę służb księgowych³⁹. Elektroniczna forma komunikacji z urzędem skarbowym jest bardziej efektywna bowiem z całą pewnością stosowanie JPK eliminuje kontrole przeprowadzane w sposób losowy. Jeszcze 3–4 lata temu podatnicy skarżyli się na częste kontrole⁴⁰. Przekazywanie pliku JPK_VAT i deklaracji VAT, w których nie zauważono błędów i niezgodności, pozwala podatnikom na uniknięcie wszczęcia postępowania sprawdzającego oraz kontroli ze strony urzędników, którzy koncentrują się przede wszystkim na tych jednostkach, u których wykryto nieprawidłowości bądź wykryto podejrzaną transakcję. Kolejną konsekwencją jest ograniczenie nieuczciwej konkurencji. Comiesięczne e-raportowanie i zastosowanie tzw.

³⁶ B. Gryziak, *Mechanizm podzielonej płatności (split payment) jako narzędzie przeciwdziałania oszustwom podatkowym w zakresie VAT – podsumowanie pierwszego roku funkcjonowania w Polsce na tle doświadczeń europejskich*, Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych 2019/8, Warszawa, s. 8.

³⁷ A. Kowal, *Split payment mechanism in the economy of small and medium-sized enterprises*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie 2019/44/4, Tarnów, s. 49–50.

³⁸ <https://www.sage.com/pl-pl/blog/7-korzysci-dla-przedsiębiorców-z-jpk/>; stan na 5.02.2020 r.

³⁹ J. Fijałkowska, *Jednolity Plik Kontrolny – elektroniczne raportowanie a uszczelnianie systemu VAT*, Studia i Prace, Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 2017/158, Warszawa, s. 24.

⁴⁰ <https://www.gov.pl/web/finanse/kiedy-oszuscil-podatki-wi-za-tracę-przeciętny-polak-zyskuje-gazeta-polska-codziennie-24-czerwca-2019-r>; stan na 22.02.2020 r.

twardej analityki wskazuje urzędnikom podatków, którzy wyłudniają podatek VAT i prowadzą działalność w sposób nieuczciwy⁴¹. Z drugiej strony wprowadzenie JPK generowało nowe koszty związane z dostosowaniem programów księgowych i magazynowych. Mogło to oznaczać również konieczność zakupu nowych programów bądź przebudowy rozwiązań wewnątrz przedsiębiorstwa. Dla małych firm było to kolejne obciążenie finansowe, dla dużych – organizacyjne. Wystąpiła konieczność przeszkolenia pracowników oraz samodzielnego generowania JPK. W pierwszych miesiącach po wprowadzeniu e-raportowania największy problem stanowiło generowanie, podpisywanie oraz przesyłanie raportu⁴².

Pomimo pozytywnych konsekwencji dla Skarbu Państwa mechanizm podzielnej płatności ma negatywny wpływ na płynność finansową przedsiębiorstw. Wynika to głównie z ograniczonego dysponowania środkami, które znajdują się na subkoncie VAT. Stanowi również wyzwanie dla podatników, którzy muszą dopasowywać systemy i sposób działania do nowych realiów. Polskiemu mechanizmowi należy jednak zarzucić nieracjonalne rozwiązania. MPP ma być stosowany dobrowolnie, a jedynie w niektórych sektorach polskiej gospodarki obligatoryjnie, tymczasem subkonta VAT są tworzone dla każdego rachunku rozliczeniowego. Tworzenie tych rachunków można uznać za zbędny ciężar, np. rozwiązanie bułgarskie przewidywało otwarcie rachunku VAT za zgodą organu podatkowego na wniosek przedsiębiorcy⁴³. Zaletą polskiego rozwiązania jest użytkowanie z subkonta VAT bezpłatnie w przeciwieństwie do rozwiązania włoskiego i rumuńskiego⁴⁴. Pomimo że płatności w tym modelu są dobrowolne, to decyzję o płatności podejmuje nabywca usług/towaru, a sprzedawca otrzymuje przelew w *split payment* bez względu na to, czy chce korzystać z systemu, czy nie. Można stwierdzić zatem, że stosowanie wspomnianego mechanizmu jest pozornie dobrowolne. Innymi mankamentami MPP, które zostały wskazane przez przedsiębiorców, to: zwiększony nakład pracy przy dokonywaniu i księgowaniu przelewów, brak możliwości zbiorczej zapłaty kilku faktur, dostosowanie systemu księgowego oraz zaburzenie szeregu operacji, np. kompensat, faktoringu itp.⁴⁵ Zadeklarowane przez ustawodawcę zachęty podatkowe są nieadekwatne w stosunku do problemów napotkanych przy dokonywaniu operacji podzielonej płatności. Polskie przepisy przewidują obniżenie zobowiązania po-

⁴¹ <https://www.sage.com/pl-pl/blog/7-korzysci-dla-przedsiębiorców-z-jpk/>; stan na 5.02.2020 r.

⁴² Grant Thornton, *Najistotniejsze zmiany w podatkach na 2016 rok*, 2016.

⁴³ B. Gryziak, *op. cit.*, s. 7–14.

⁴⁴ Polski Instytut Ekonomiczny, *Krótką historia...*

⁴⁵ A. Kowal, *op. cit.*, s. 47.

datkowego z tytułu podatku VAT w razie jego zapłaty przed terminem właśnie z subkonta VAT o kwotę obliczaną według wzoru zawartego w ustawie. Zapłata 10 tys. złotych VAT z 10-dniowym wyprzedzeniem pozwoli aktualnie zaoszczędzić jedynie 4 zł⁴⁶.

5. Zakończenie

Lata 2016–2018 były dla Polski okresem przełomowych reform. Powoli przechodzi się z ery analogowej na cyfrową. Trend w cyfryzacji obserwujemy także w innych krajach należących do Unii Europejskiej i nie ma od niego odwrotu, także w Polsce. Digitalizacja podatków przysparza nowych obowiązków, ale także usprawnia walkę z oszustwami podatkowymi oraz ogranicza lukę podatkową. Nowe rozwiązania budzą pewne kontrowersje wśród przedsiębiorców i w analizach nad efektywnością rozwiązań powinno się uwzględnić przede wszystkim ich wpływ na działalność, kondycję oraz płynność finansową przedsiębiorstw. Każda firma musi być gotowa, by dostarczyć prawidłowe dane na żądanie organu podatkowego bądź cyklicznie w zależności od wymogów. Organy podatkowe, skupione na zwiększaniu przychodów z podatków oraz zmniejszaniu kosztów dokonywania audytów, przodują w procesie podatkowej digitalizacji. Trzeba pamiętać o tym, że technologia rozwija się w stałym tempie, a niektóre rozwiązania wykorzystywane dziś mogą stać się bezużyteczne za rok lub dwa. Przedsiębiorstwa stoją przed wyzwaniem ciągłego dopasowywania się do zmian, które są wprowadzane w celu ograniczenia oszustw podatkowych oraz łatwiejszego kontrolowania dokonywanych transakcji przez polskich podatników. Można też wnioskować, że rozwiązania zaproponowane w ramach cyfryzacji podatków są rozwiązaniami kompleksowymi, co nie znaczy, że nie należy je udoskonalać. Do 2016 r. wdrażano instrumenty doraźne, mające zastosowanie w stosunku do określonych branż, towarów i usług, co w praktyce oznaczało przesunięcie nieuczciwych praktyk do innych⁴⁷. Z perspektywy całej gospodarki skala nadużyć nie zmniejszała się⁴⁸. Istotne znaczenie w zmniejszaniu poziomu luki VAT ma również jakość oraz przejrzystość aktów prawnych i sposób funkcjonowania instytucji publicznych, co z kolei wpływa również na

⁴⁶ <https://www.akademiamiddp.pl/utrata-skonta-w-split-payment/>; stan na 4.02.2020 r.

⁴⁷ **Polski Instytut Ekonomiczny**, *Zmniejszenie luki VAT w Polsce w latach 2016–2017...* .

⁴⁸ **J. Szlęzak-Matusewicz**, *Odwrotne obciążenie VAT jako mechanizm przeciwdziałający oszustwom podatkowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 864, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2015/76/1, Szczecin, s. 275.

większe zaufanie podatników do państwa w zakresie redystrybucji przychodów z tytułu podatków, co przekłada się w rezultacie na większą ich ściągalskość. Kraje o wysokiej kulturze instytucjonalnej, takie jak Finlandia, Szwecja, Dania czy Holandia nie borykają się z problemem dużej luki VAT⁴⁹.

Państwa poszukują sposobów podniesienia skuteczności ściągania podatku VAT. W Brazylii zastosowano obowiązek wystawiania elektronicznych faktur. Kolejną nowinką techniczną, która być może zrewolucjonizuje świat podatków, jest technologia Blockchain, która eliminuje konieczność centralizacji i pośrednictwa oraz umożliwia bezpieczne przekazywanie sobie informacji i zawieranie transakcji⁵⁰. Z uwagi na korzystny punkt wyjścia (elektroniczne raportowanie obrotu, kompetencje analityczne administracji skarbowej) Polska ma potencjał do stania się jednym z europejskich pionierów zastosowania technologii Blockchain w podatkach, co może prowadzić do dalszego zwiększenia efektywności walki z luką podatkową przy znacznym odciążeniu przedsiębiorców.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1649.

Opracowania

Bartosiewicz A., *Split payment – podzielona płatność. Pytania i odpowiedzi*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

Bielawska A., Pauch D., *Jednolity plik kontrolny jako sposób przekazywania informacji podatkowej*, Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach 2016/282, Katowice, s. 17–25.

Deloitte, *Analysis of the impact of the split payment mechanism as an alternative VAT collection method*. 2017.

Deloitte, *Od ścieżki do autostrady: Droga do digitalizacji podatków*, Październik 2018.

Deloitte, *Technologia Blockchain i jej potencjał w podatkach*, Warszawa 2017.

Fijałkowska J., *Jednolity Plik Kontrolny – elektroniczne raportowanie a uszczelnianie systemu VAT*, Studia i Prace, Kolegium Zarządzania i Finansów, Zeszyt Naukowy 2018/158, Warszawa 2017, s. 9–31.

GrantThornton, *Najistotniejsze zmiany w podatkach na 2016 rok*.

Gryziak B., *Mechanizm podzielonej płatności (split payment) jako narzędzie przeciwdziałania oszustwom podatkowym w zakresie VAT – podsumowanie pierwszego roku funkcjonowania*

⁴⁹ **A. Szczypińska**, *Luka VAT w UE*, MF Working Paper Serie 2018/28, Warszawa.

⁵⁰ **Deloitte**, *Technologia Blockchain i jej potencjał w podatkach*, Warszawa 2017.

w Polsce na tle doświadczeń europejskich, Doradztwo Podatkowe – Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych 2019/8, s. 8–14.

Kanar A., Thackray M., *Poland. Revenue Administration Gap Analysis Program – The Value-Added Tax Gap*, Technical Assistance report, International Monetary Fund, IMF Country Report No. 18/357, Washington 2018.

Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego z dnia 7 kwietnia 2016 roku, dotyczący planu działania w sprawie VAT, *W kierunku jednolitego unijnego obszaru VAT – czas na decyzje*, COM (2016) 148, wersja ostateczna.

Kowal A., *Split payment mechanism in the economy of small and medium-sized enterprises*, Zeszyty Naukowe Małopolskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Tarnowie 2019/44/4, Tarnów, s. 39–51.

Kozub-Skalska S., *Mechanizm odwrotnego obciążenia w VAT jako nieefektywne narzędzie w zmniejszaniu luki podatkowej w VAT*, Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2016, s. 92–106.

KPMG, *Mandatory split payment mechanism from 1st November 2019*, 2019.

Majerowski S., *Niedobór VAT w liczbach*, w: D. Prokop (red.), *Mechanizm podzielonej płatności, split payment*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

Mazur T., Bach D., Juźwik A., Czechowicz I., Bieńkowska J., *Raport na temat wielkości luki podatkowej w podatku VAT w Polsce w latach 2004–2017*, Ministerstwo Finansów 2019/3, Warszawa.

NIK, *Nadzór Ministra Finansów nad poborem podatku od towarów i usług, Lata 2007–2018 (III kwartał)*, Warszawa 2019.

NIK, *Przeciwdziałania wyłudzeniom podatku VAT*, KBF.430.003.2018, Nr ewid. 23/2018/P/17/013/KBF, Warszawa 2018.

NIK, *Przeciwdziałanie wprowadzaniu do obrotu gospodarczego faktur dokumentujących czynności fikcyjne*, KBF.410.007.00.2015, Nr ewid. 24/2016/P/15/011/KBF, Warszawa 2016.

NIK, *Wykorzystanie Jednolitego Pliku Kontrolnego w postępowaniach i kontrolach podatkowych, od lipca 2016 r. do 30 czerwca 2018 r.*, Warszawa 2019.

NIK, *Zwalczanie oszustw w podatku od towarów i usług KBF-4101-07-00/2013*, Nr ewid. 17/2014/P/13/042/KBF, Warszawa 2014.

Polski Instytut Ekonomiczny, *Krótką historia VAT w Polsce*, Warszawa 2019.

Polski Instytut Ekonomiczny, *Zmniejszenie luki VAT w Polsce w latach 2016–2017. Przyczyny – środki – dalsze perspektywy*, Warszawa 2018.

PWC Polska, *Split payment Raport PWC*, 2015.

Szcypińska A., *Luka VAT w UE*, MF Working Paper Series 2018/28, Warszawa 2018.

Szlezak-Matusiewicz J., *Odwrotne obciążenie VAT jako mechanizm przeciwdziałający oszustwom podatkowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 864, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2015/76/1, Szczecin, <http://dx.doi.org/10.18276/firfu.2015.76/1-23>, s. 265–275.

Tomaszewska M., Zawadzka D., *Uchylenie się od opodatkowania podatkiem od towarów i usług – identyfikacja przyczyn zjawiska w Polsce oraz określenie skutków jego występowania*, *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* 2017/3 (87)/2, Szczecin, <http://dx.doi.org/10.18276/firfu.2017.87/2-04>, s. 41–51.

Strony internetowe

<https://stat.gov.pl/>; stan na 14.04.2020 r.

<https://www.akademiamddp.pl/utrata-skonta-w-split-payment/>; stan na 4.02.2020 r.

<https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/press-releases/articles/nadchodzi-saft-taxcube.html>; stan na 27.01.2020 r.

<https://www.gov.pl/web/finanse/kiedy-oszuscil-podatkw-traca-przecietny-polak-zyskuje-gazeta-polska-codziennie-24-czerwca-2019-r>; stan na 14.04.2020 r.

<https://www.gov.pl/web/finanse/wykonanie-budzetu-panstwa>; stan na 14.04.2020 r.

<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/jednolity-plik-kontrolny-czyli-jak-radzimy-sobie-z-nowymi-obowiazkami.html>; stan na 13.01.2020 r.

<https://www.podatki.gov.pl/jednolity-plik-kontrolny/zmiany-w-prawie/podpisano-rozporzadzenie-ws-nowego-jpk-vat/>; stan na 14.01.2020 r.

<https://www.podatki.gov.pl/jednolity-plik-kontrolny/jpk-vat-z-deklaracja/>; stan na 11.02.2020 r.

<https://www.podatki.gov.pl/vat/bezpieczna-transakcja/wyludzenia/>; stan na 11.02.2020 r.

<https://www.sage.com/pl-pl/blog/7-korzysci-dla-przedsiębiorców-z-jpk/>; stan na 5.02.2020 r.

www.pwc.pl/pl/artykuly/nawosci-podatkowe/2019/2019-01-28-obowiazkowy-splitpayment.html; stan na 14.01.2020 r.

Anna KOWAL, Wojciech LICHOTA

VAT DIGITIZATION PROCESS IN POLAND**Abstract**

Background: In order to prevent VAT extortion, a series of actions are taken to build an effective control and management system in the field of value added tax. In order to seal the tax system in Poland, the Ministry of Finance transfers tax settlements to the virtual world. There has been a process of changing the means of communication with the taxpayer, switching from personal, traditional contact to performing tax-related activities using electronic means of communication. In the Polish literature related to the subject, the essence of tax digitization and the impact of this process on the state budget have not been considered before.

Research purpose: The purpose of the discussion conducted in the article is to analyze the process of tax digitization in Poland. The authors presented its essence and evaluated it from three points of view: the structure of tax regulations, the impact on the state budget and Polish taxpayers. The discourse is conducted in conjunction with the presentation of the role of the digitization process in the fight against tax fraud and the impact of this process on the functioning of enterprises.

Methods: The study presents the results of the analysis of the content of legal acts. Furthermore, aggregated data on the size of the tax gap in Poland in 2010–2017 was presented and interpreted. The reduction of the tax gap has been linked to the digitization process.

Conclusions: The digitization of taxes brings new obligations, but also improves the fight against tax fraud and reduces the tax gap. Solutions aimed at reducing the tax gap are a source of controversy among entrepreneurs, and therefore the analyses of the effectiveness of solutions should first of all take into account their impact on the business, condition and financial liquidity of enterprises. Enterprises face the challenge of constantly adapting to changes that are being introduced to reduce tax fraud and easier control of transactions made by Polish taxpayers.

Keywords: VAT, tax gap, split payment mechanism, tax fraud, Standard Audit File, digitalization.